

materijom, čovek nije uspeo da je očveči, ali je ona uspela da suzi i opovršini čoveka, da ga svede na materiju. I on, obzidan njome, saznaje sebe kao materiju, samo kao materiju.

Znate li ko je pobedio? – Ironija, jer je kultura učinila čoveka robom materije, robom stvari. Očigledna je istina: evropski čovek robuje stvarima, ne boguje nad njima. Samozvani bog poklonički metaniše pred stvarima, pred idolima koje je sam načinio. U svome pohodu protiv svega natprirodnog, on je tekovinama svoje kulture zamenio sve nadmaterijalne težnje: zamenio je nebo, zamenio dušu, zamenio besmrtnost, zamenio večnost, zamenio Boga živog i istinitog. I kulturu promovisao za bora. Jer na ovoj pomračenoj zvezdi čovek ne može da izdrži bez boga, bez ma kakvog boga, makar bio i lažan, – takva je kobna ironija ovako ustrojenog čoveka.

Zar ne primećujete da je evropski čovek, u svojoj kulturomaniji, pretvorio Evropu u fabriku idola? Gotovo svaka kulturna stvar postala je idol. Otuda je naše doba – idolopokloničko doba pre svega i iznad svega. Nijedan kontinent nije toliko poplavljen idolima kao današnja Evropa. Nigde se toliko ne metaniše pred stvarima, i nigde se toliko ne živi za stvari i radi stvari, kao u Evropi. To je idolopoklonstvo najgore vrste, jer je to klanjanje pred ilovačom. Recite, zar čovek ne klanja riđoj ilovači, kada samoživo ljubi zemljano, ilovačno telo svoje, i uporno tvrdi: telo sam i samo telo? Recite, zar evropski čovek ne klanja riđoj ilovači, kada za svoj ideal proglašava klasu, ili narod, ili čovečanstvo?

Nema sumnje, Evropa ne pati od ateizma, već od politeizma; ne pati od nemanja bogova, već od premnogih bogova. Izgubivši pravog Boga, ona je htela da svoju glad za Bogom zasiti stvaranjem mnogih lažnih bogova, idola. Od nauke i njenih hipoteza – stvorila je idole; od tehnike i njenih izuma – stvorila je idole; od religije i njenih predstavnika – stvorila je idole; od politike i njenih partija – stvorila je idole; od mode i njenih manekena – stvorila je idole. A posred svih idola na vasioni tron egoizma posadila evropskog čoveka, evropskog Dalaj – lamu.

U suštini svojoj, evropska kultura je – povampireni fetišizam, fetišizam u evropskom izdanju, u evropskom kostimu. "Gurmanstvo za stvarima" je glavna odlika evropskog čoveka. No fetišistička metafizika evropske kulture praktično se izražava fetišističkom etikom. Stari neznabožački fetišizam odlikovao se –